

**İngiliz Yıllık Raporları'nda Türkiye
(1921)**

Derleyen
ALİ SATAN

Çeviri: Sevtap Demirci

Tarihçi
Kitabevi

Tarihçi Kitabevi Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Necip Azakoğlu

Editör: Hadiye Yılmaz

Sayfa tasarımı: Güler Kızılelma

Kapak tasarımı: Kolektif Atölye

Birinci baskı: Nisan 2011, İstanbul

Boyutlar: 13.5 x 21 cm

Sayfa sayısı: 216

ISBN: 978-605-61533-5-8

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Tarihçi Kitabevi
www.tarihcikitabevi.com

Moda Caddesi No: 104/A Moda / KADIKÖY-İSTANBUL

Tel: 0216 418 68 86

GSM: 0530 370 74 11

E-posta: info@tarihcikitabevi.com

**İNGİLİZ YILLIK RAPORLARI'NDA TÜRKİYE
(1921)**

Derleyen
ALİ SATAN

Çeviri: Sevtap Demirci

Tarihçi
Kitabevi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
TÜRKİYE YILLIK RAPOR, 1921	15
I. 1921 SONU İTİBARIYLA GENEL DURUM DEĞERLENDİRMESİ	19
II. OLAYLARIN GELİŞİMİ	27
III. DIŞ İLİŞKİLER	83
(a) İstanbul Hükümeti	83
(b) Ankara Hükümeti	86
IV. ASKERİ HAREKÂTLAR	91
V. YÜKSEK KOMİSERLERİN KONFERANSLARI	97
VI. DENİZCİLİK MESELELERİ	101
VII. SİHHİ HİZMETLER	107
(a) Sınır ve Sahil Sıhhi Hizmetleri	107
(b) Dahili veya Vilayet Sıhhi Hizmetleri	111
VIII. ANADOLU'DAKİ HİRİSTİYAN AZINLIKLARIN DURUMU	115

IX. İSTANBUL'DAKİ RUSLARIN DURUMU	119
(a) Mülteciler	119
(b) Sovyet Hükümeti'nin Temsili	122
X. İŞÇİ OLAYLARI	125
XI. MALİYE	127
XII. EKONOMİK REFORMLAR	131
Savaş Öncesi ad valorem Gümrük Rejimine Dönüş	131
Gümrükler	133
Tüketim Vergileri	134
Resmi Miri Vergi	136
Yeni Vergiler	137
Belediye Vergileri	139
Deniz Feneri Vergileri	141
Kira Kanunları	142
XIII. ADLİ REFORMLAR	143
(a) Müttefiklerarası Askeri Mahkeme	143
(b) Geçici Karma Mahkeme	144
XIV. TİCARETE BAKIŞ	147
TURKEY ANNUAL REPORT, 1921	157
DİZİN	201

Yrd. Doç. Dr. Ali Satan - Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. 1990 yılında aynı üniversitenin Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamladı. İki yıl boyunca İngiltere'de, kütüphane ve arşiv çalışmaları yaptı. 1994'te "*Türk İnkılâbının İngiltere Basınına Yansı - maları*" konulu yüksek lisans tezini verdi. Aynı enstitüde doktorasına başladı ve 2001 yılında "*Halifeliğin Kaldırılı - şı*" teziyle doktor unvanını kazandı. Cumhuriyet tarihiyle ilgili bilimsel çalışmalarını ve yayınlarını sürdüren Yrd. Doç. Dr. Ali Satan'ın, *Halifeliğin Kaldırılması* (Gökkubbe Yayınları, 2008) ve *Son Halife Abdülmecid Efendi* (Doğan Kitap, 2009) adlı çalışmaları yayınlandı. Satan, aynı zamanda I. Dünya Savaşı'nda Türk esirlerin anlatıldığı *Bekle Beni Vatan* ve *Dünden Yarına Kıbrıs* belgesellerinin metin yazarlığını ve danışmanlığını; *Ölüm ve Sürgün: Bir Göç Hikâyesi* adlı belgeselin de danışmanlığını yaptı. Satan, 2008 yılında TRT Radyo 1'de "Siyasi Portreler" (50 hafta) ve 2009-2010 yılında "Eski Sorulara Yeni Cevaplar" (100 hafta) programlarını yaptı. 2010 yılında TRT Haber Televizyonu'nda "Tarih Dergisi" programını hazırladı. (Prof. Dr. Zekeriya Kurşun ve Prof. Dr. Ahmet Kavas ile birlikte.)

ÖNSÖZ

İngiltere'nin Türkiye Yıllık Raporları'nın ikinci cildini Türkiye kamuoyuna sunuyoruz. İngiltere'nin İstanbul'daki Yüksek Komiserliği'nin hazırlamış olduğu bu kapsamlı rapor, 1921 yılında Türkiye'de meydana gelen olayları İngiltere penceresinden değerlendirerek Londra'da İngiltere'nin Türkiye ve Ortadoğu siyasetini belirleyen makamların bilgisine sunmaktadır.

İngiltere'nin İstanbul'da bulunan askeri, sivil ve istihbarat birimlerince toplanan bilgi ve belgeler İstanbul Yüksek Komiserliği'nce süzgeçten geçirildikten sonra gerekli görülenler rapora geçirilmiştir. İngiltere'nin, 1920'de olduğu gibi 1921 yılında da Türkiye'deki siyasi ve askeri durumu, dış ilişkileri, mali ve sıhhi konuları yakından takip ettiğini, Azınlıklara, Beyaz Ruslara, Patrikhanelere özel ilgi gösterdiğini görüyoruz.

1921, Anadolu için savaş yılıdır. Yılın başından sonuna kadar pek çok cephede muharebeler devam etmiştir. 1921 İngiliz Yıllık Raporu'nda şu tespitler yapılmaktadır:

İngiltere "Türklerin mukavemetini, direncini" görmek istiyor.

Sadrazam ve Harbiye Nazırı'nın inkâr etmesine rağmen İstanbul Hükümeti, Anadolu direnişini destekliyor, silah ve cephane gönderiliyor.

Türkiye'de inisiyatif İstanbul'dan Ankara'ya geçiyor ve Ankara İstanbul'a karşı mesafe koyuyor.

İstanbul Hükümeti'nin mali durumu Ankara'dan daha kötü. Ankara, kendisini tanıması karşılığında İstanbul'a mali yardım yapabileceğinden bahsediyor.

Hem İngiltere hem İstanbul Ankara'nın Bolşeviklerle olan münasebetlerinden endişe duyuyor.

Fransa'nın Ankara ile yapmış olduğu anlaşma İngiltere tarafından ihanet olarak değerlendiriliyor.

İngiltere'nin İrlanda, Mısır, Hindistan ve Afganistan politikaları Kemalistlerce yakından takip edilmektedir.

Sevr'in değiştirilmesi 1920'den bu yana masadadır.

1921'deki gelişmeler Türklerin elini kuvvetlendirmiştir. Mali baskı Türklere etki etmez.

Türkler, Yunanlıların arkasında İngiltere'nin olduğunu bilerek hareket ediyor.

İtalya, ekonomik çıkarlarını garantiye almak için Ankara ile anlaşmaya çalışıyor.

Sovyetler Birliği, Moskova Antlaşması'yla Misak-ı Milli'yi kabul etti.

Sultan Vahdettin, Ankara'nın meydan okuyuşundan endişelidir.

Türk-Yunan savaşında İtilaf Devletleri'nin tarafsız olduklarına ilişkin açıklamalar yapmalarına rağmen tarafsız kalmayıp Yunanlıları destekledikleri itiraf edilmektedir.

İzmit Yalova bölgesinde Yunanlıların sistematik bir şekilde Müslüman nüfusu temizlemeye çalıştığı ve bu işleri Rum ve Ermeni çetelere yaptırdığı bölgeye gönderilen komisyonun çalışmaları sonunda tespit edilmiştir. Yu-

nan işgali altındaki bölgelerde Türklere baskı yapıldığı doğrudur.

İngiltere, Yunan Ordusu'na fazla güvenmemektedir. İngiltere dolaylı yollarla Ankara ile temas aramakta ama bu konunun duyulmasını veya Ankara'nın bundan cesaret almasını da istememektedir.

İstanbul'da başlatılacak ihtilal önleneyecektir.

Sakarya Savaşı'nda 25 bin Yunanlı ve 18 bin Türk'ün hayatını kaybettiği kaydedilmektedir.

Ankara'nın dış ilişkilerinde Panislamist etki görülmektedir.

Anadolu'da İtilaf Devletleri arasında en fazla istenmeyen devlet İngiltere'dir.

Bu siyasi tespitlerin dışında raporda ayrıntılı olarak iktisat, ticaret, vergi, gümrük meseleleri, kiralar, fiyatlar vb. konular hakkında da bilgi verilmektedir.

1921 Türkiye Raporu'na, Mustafa Yılmaz Hocamız, "İngiliz Büyükelçilik Raporlarında Anadolu'da Milli Hareket (1921-1923)" başlıklı tebliğlerinde temas etmişlerdi.¹ Bunun dışında döneme dair araştırmalarda bu rapordan faydalanıldığına rastlamadık.

İşgal altındaki İstanbul hakkında bilinen ve yayınlananların dışında Abdurrahman Bozkurt, *İtilaf Devletleri'nin İstanbul'da İşgal Yönetimi*, İstanbul Üniversitesi

¹ Mustafa Yılmaz, "İngiliz Büyükelçiliği Raporlarında Anadolu'da Milli Hareket (1921-1923)", Erzurum ve Sivas Kongreleri (27-29 Mayıs 2002) Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Düzenleyen: Gazi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Ankara, 2003, s.199-209.

Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009 Yayınlanmamış Doktora Tezi (949 s.) çalışması büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Ayrıca Şeyma Şahin, *Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre İşgal Döneminde İstanbul (13 Kasım 1918-15 Mart 1920)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009 ve aynı Enstitü'de yapılmış olan Fatma Afyoncu'nun, *Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre İşgal Döneminde İstanbul (16 Mart 1920-31 Aralık 1922)* adlı yüksek lisans çalışması bu dönem hakkında bilgilerimizi zenginleştirmektedir.

İngiliz Yüksek Komiserliği'nin hazırlayıp Londra'da İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na sunduğu Türkiye 1921 Yıllık Raporu (Annual Report), Londra'da bulunan Public Record Office (PRO)'de İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın araştırmaya açık olan belgeleri arasında FO 371/7947/11940/E4988/44-5-3 numarada bulunmaktadır.

Elinizdeki kitabın çevirisini Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü Öğretim Üyesi Yrd.Doç.Dr. **Sevtap Demirci** yaptı. Çevirilerin üçüncü bir göz tarafından kontrolü her zaman gereklidir ve bu görevi yayıncımız **Tarihçi Kitabevi**'nin sahibi **Necip Azakoğlu** gönüllü olarak üzerine aldı. Rapor fotokopilerinde eksik sayfalar vardı ve bunları da Londra'da yaşayan değerli dostum **Şinasi Eryılmaz** tedarik etti. Metinlerle boğuşmak ise yine editörümüz **Hadiye Yılmaz**'a düştü. Burada hepsine teşekkür etmeyi zevkli bir borç biliyorum.

Ali Satan

TÜRKİYE
YILLIK RAPOR, 1921

belgeler sahiplerine iade edilmiş, tehlikeli herhangi bir şeye rastlanmamıştır.

162. O günden beri Koudisch sık sık hem bizzat kendisi hem de Krassin aracılığı ile işgal kuvvetleri askeri makamlarının özellikle de pasaport yetkililerinin kendi personeline karşı arama ve tutuklama şeklinde sergiledikleri tavırları eleştiren şikâyetlerde bulundu. İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nun ticari delegasyona karşı bir şikâyette bulunulmaması yolundaki görüşü Başkomutan'a iletilmiştir ve İngiliz işgal kuvvetlerinin bundan sonra bu konuda bir sıkıntı yaşaması muhtemel görünmemektedir. Oysa Fransız Emniyet Servisi'nin işgal ordusundan bağımsız olarak çalıştığı ve Fransız Hükümeti'nin bu servis aracılığıyla Sovyet Rusya'ya karşı izlediği politika bazı olaylara sebebiyet vermiş, Koudisch de bunları kullanmayı fırsat bilmiştir. İngiliz ve İtalyan Komiserliklerinin - ki İtalyanlar bu konuda Majesteleri'nin Hükümeti ile aynı görüşü paylaşmaktadırlar- halihazırdaki çabalarının işe yarar bir düzenlemeyle sonuçlanarak kısa süre içinde meyvelerini vermesi ümit edilmektedir.

163. Tiflis Dış Ticaret Merkez Bürosu'nun yanı sıra, birçok Transkafkasya Sovyet Cumhuriyeti'nin de İstanbul'da ticari temsilcileri bulunmaktadır. Belli oranda ticari işlem gerçekleştirdikleri anlaşılmakta, fakat dikkatleri üzerlerine çekecek kadar önemli görünmemektedir.

X. İŞÇİ OLAYLARI

164. Türk Sosyalist Partisi lideri Hüseyin Hilmi Bey'in teşvik ettiği ya da en azından uyum ve düzeni sağladığı ve bu suretle ilk defa herkesin dikkatini çekmeyi başarmış olan işçi olayları yıla damgasını vurdu. Bu işten esas olarak etkilenen ticari kurum, Belçika Tramvay Şirketi olmuştu. Şirket çalışanlarının Nisan'da yapacakları grevin önü, kamu hizmetinin aksamaması için şirketin başvurusu üzerine, Müttefik Yüksek Komiserlerinin verdiği emir doğrultusunda hareket eden asker ve polisin aldığı tedbirlerle kesilebilmişti. Huzursuzluk yine dinmemiş ve Sosyalist Parti, bir dilekçeyle İşgal Kuvvetleri Başkomutanı'ndan bu anlaşmazlığa bizzat müdahil olmasını talep etmişti. General Harington, Yüksek Komiserlere danıştıktan sonra kamu düzenini sağlama gayesiyle her iki tarafı da uzlaştırmak için çaba sarf etti. Ne şirket ne de çalışanlar yeteri kadar uzlaşmacı davranmayınca Eylül'de greve gidildi. Ama askeri idarenin himayesinde sağlanan belli belirsiz bir anlaşmayla grevin önü kesildi. Bu sadece geçici bir çözümdü ve Nafia¹ Nazırı'nın başkanlığında oluşturulan hakem kurulunun uzun süren çalışmalarına rağmen anlaşmazlık halen içten içe devam etmekteydi.

1 Bayındırlık.

165. Aslında bir grev olmamıştı; fakat buharlı feribot şirketi, elektrik şirketi ve belediye sıhhi hizmetler çalışanları arasında sürekli bir huzursuzluk yaşanmaktaydı. Belediye çalışanlarını işe döndürebilmek ise bunların gecikmiş paralarını ara ara ödeyebilmek için Yüksek Komiserlerin sürekli çabaları sonucunda mümkün olabilmişti.

166. Türk limanlarının ve belediyelerinin ihtiyaçları ile genel ekonomik durgunluk ve büyük mülteci işgücü akını dikkate alınırca yine de, genelde, çalışma hayatının beklenenden çok daha tatminkâr biçimde yürüdüğü açıktı. Kamu düzeni hiçbir zaman bozulmamıştı.

XI. MALİYE

167. Aşağıdaki tablo 1921-22 (1337) mali yılının ilk on ayına ait, toplam reel aylık gelir-gider rakamlarını göstermektedir:

Aylar	GİDERLER			GELİRLER	
	Bütçe giderleri	Gerçek giderler	Olağan	Sıra dışı	Toplam
Mart	2.469.599	2.502.779	1.139.057	2.051.758	3.190.815
Nisan	2.393.149	2.321.250	1.057.728	1.723.597	2.781.325
Mayıs	2.463.278	992.687	1.336.164	149.164	1.485.328
Haziran	2.468.449	3.004.979	976.755	1.200.000	2.176.755
Temmuz	2.513.372	841.323	818.649	59.145	877.794
Ağustos	2.374.781	2.262.485	964.516	1.674.675	2.639.191
Eylül	2.379.996	1.750.605	1.149.701	333.929	1.483.630
Ekim	2.188.262	1.624.058	1.306.118	541.373	1.847.491
Kasım	2.221.054	1.751.705	1.431.239	191.570	1.622.809
Aralık	2.124.230	1.446.878	1.147.584	402.482	1.550.066
Toplam	23.596.170	18.498.749	11.327.511	8.327.693	19.655.214

168. Yukarıdaki tabloda belirtilen normal gelirlerin tamamı gümrük vergileri, vilayet vergileri (temettüleri, arazi vergisi vs) ve tüketim vergilerinden elde edilen ve toplam

gelir üzerinden sırasıyla % 37, % 30 ve % 24 oranlarında alınmış gelirlere dir. Bu döneme ait tüketim vergilerinden toplanan miktar aslında 2.727.282 liradır. Bu rakam, Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Komiseri'nin engellemele- rine rağmen, üç Müttefik Yüksek Komiseri'nin bu vergi- lerin kaldırılmaması yolundaki tezlerinin net bir şekilde ispatıdır.

169. Yukarıdaki istatistikten de görüleceği üzere nor- mal gelirler bütçe giderlerinin yarısını bile karşılama- maktadır. Durum ancak, Müttefik Yüksek Komiserlerinin ve Geçici Mali Komisyon'un yardımlarıyla esas itibariyle bir defalığına temin edilen sıra dışı gelirler aracılığıyla kurtarılmaktadır.

170. Bir defaya mahsus kalemler aşağıdaki gibidir:

Reji Tütün Şirketi'nin önceki 6 yıl boyunca Türk Hükü- metine ödemesi gereken miktar	2.199.735
Eastern Telgraf Şirketi'nin geçmiş 6 yıla ait tevzi harcının hükümet payı	1.701.827
Düyun-ı Umumiye	
Türk savaş stoklarının satışı karşılığında alınan borç	1.200.000
Yenilenen borç	1.620.000
Reji'nin gelecekteki alacaklarına mahsuben alınan borç	250.000
BanqueAgricole'den alınan borç	100.000
Ödenmemiş bazı savaş temettüleri	45.000
Toplam	7.116.562 Lira

171. Yukarıda istatistiki bilgilerden giderlerin aslında toplam gelirlere daha az olduğu ortaya çıksa da, İstanbul Hükümeti, 31 Aralık 1921 tarihi itibariyle memurlarına vs. maaş hususunda hâlâ 5.324.331 lira borçlu bulunmaktaydı.

XII. EKONOMİK REFORMLAR

172. Müttefik Yüksek Komiserlerinin haftalık toplantılarında uğraştıkları rekor sayıdaki ekonomik temelli sorunlar aşağıda verilmiştir:¹

Savaş Öncesi ad-valorem Gümrük Rejimine Dönüş

Savaş öncesi *ad-valorem* (kıymet bedeli üzerinden vergilendirme sistemi) gümrük rejimine dönüş konusu ilk olarak Şubat 1919'da, Türk Hükümeti mali krizin getirdiği baskıyla gelirlerini artırmak için gereken tedbirler üzerinde düşünürken gündeme geldi. Türk Hükümeti sonunda bu konuda Müttefik Yüksek Komiserlerine yöneltti ve kendisine savaş öncesi ad-valorem gümrük rejimine dönmeyi sallantıdaki maliyeyi ayağa kaldıracağı söyleyerek bu uygulama için bir de başlangıç tarihi önerildi. Hükümet -şu ya da bu bahaneyle, örneğin işin ehli olan maliyet hesapçıları yeniden düzenlemedeki güçlükler, malların değerindeki oynamalar, yalan beyan endişesi ve diğer idari zorluklar gibi- Yüksek Komiserlerin önerileri-

1 Bu konuda bkz. Abdurrahman Bozkurt, *İtilaf Devletleri'nin İstanbul'da İşgal Yönetimi*, İÜ.Sosyal Bilimler Ens. Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul, 2009, s.778-802.

ni dikkate almayıp, her ne pahasına olursa olsun, savaş sırasında uygulanan ve oranları % 100'den % 500'e çıkarılan belli bir tarifeyi korumayı arzu etmekteydi.

173. Türk Hükümeti'ne Müttefik Yüksek Komiserleri'nce sürekli bir baskı uygulanmasına rağmen, hükümet artan güçlüklerle aldırış etmeden pasif direniş tavrında ısrarcı oldu ve % 11'lik ad valorem tarifeye dönme önerilerini kabul etmedi. Türk Hükümeti, yine birçok girişimde bulundu ve Sadrazam'ın kendisi birçok kez Yüksek Komiserler nezdinde girişimde bulunarak hükümetinin orijinal önerisi olan belli oranların 4 katına çıkarılması konusunda destek beklediklerini ifade etti. Bu sırada Yüksek Komiserler, özel tarifenin % 11 ad valorem tarifeyi aştığı durumlarda % 11 lik ad valorem'in tüm Müttefiklerin ve ortaklarının mallarına da uygulanması gerektiği kararını aldılar. Her türlü çabalarına rağmen Yüksek Komiserlerin bu konuda onayını alamayacağını gören Osmanlı Hükümeti tekrar ad valorem tarifeye döndü ve böylece 13 Eylül 1921 tarihli "Resmi Gazete"de ad valorem tarifenin uygulanacağı yolunda kanun hükmünde kararname yayınlandı.

174. Kanun hükmünde kararname, savaş öncesi yürürlükte olan ad valorem tarifeden bazı önemli noktalarda farklılıklar göstermekteydi. Özellikle de malların değerini belirleme, kaldırma yetkisine sahip olan Osmanlı yetkilileri ve tüccarlarından oluşacak bir komisyonun kurulması ve yerel Ticaret Odası'nın, Geçici Mali Komisyon'un ve Ticari Danışma Kurulu'nun görüşlerini alan

Yüksek Komiserlerin, savaş öncesi % 11'lik ad valorem vergi tarifesine dönülmesi konusunda ısrarcı olmaları buna örnek olarak gösterilebilir. Buna ek olarak tüccarlarla gümrük yetkilileri arasında değer belirleme ve aynı ödemeler konusunda anlaşmazlık çıktığında, bu anlaşmazlıkların üyeleri aşağıda belirtilen karma komisyon tarafından çözüleceği belirtilmekteydi:

Gümrük Müdürlüğü'nden bir üye, Geçici Mali Denetim Komisyonu'ndan bir üye ve de İngiltere, Fransa, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Konsolosluk ve Ticaret Odaları'nın temsilcileri. Yüksek Komiserlerin aldığı karar sonucu 26 Ekim 1921 tarihli "Resmi Gazete"de yeni bir kanun hükmünde kararname yayınlanarak bu tarihten itibaren % 11'lik ad valorem tarifenin uygulanacağı belirtilmekte ve ilk kararnamede kabul edilen gecikmelerin uzatılması konusu burada da kabul görmekteydi.

Gümrükler

175. Savaş öncesi uygulanan % 11 lik ad valorem gümrük tarifelerini bütünüyle bir kenara bırakırsak malların boşaltılması, gümrük izinleri, gemiden gemiye nakillerin tanzimi ve ufak çaplı çalıp çırpmanın önlenmesi gibi konularda Gümrük Müdürlüğü'nü itham eden her çeşit iddia değerlendirmeye tabi tutulmaktaydı. Bu türden iddialar genel mahiyette ise Ticari Danışma Kurulu, Gümrük Müdürlüğü ve Osmanlı İktisat Komisyonu arasında,

İngiliz çıkarlarını ilgilendiren özel konumda ise İngiliz Yüksek Komiseri'yle Gümrük Müdürlüğü arasında bağlantıyı sağlayan Müttefik Gıda Denetimi temsilcisinin arabuluculuğu ile halledilmekteydi. Bunların dışındaki konular, Müttefik Yüksek Komiserleri ve Yardımcıları'nın bilgisi dahilinde Ticari Danışma Kurulu'nca halledilmekteydi. Çözüm aranan sorunlar aşağıda sıralanmıştır:

- 1- Gümrük Müdürlüğü ithalat biriminin çalışma saatleri
- 2- Gümrük Müdürlüğü ihracat biriminin çalışma saatlerinin artırılması
- 3- Savaş öncesinde pazarlamacıların mal numunelerine uygulanan tarife
- 4- Limandaki mavnaların çalınması
- 5- Kokain morfin ve benzeri uyuşturucuların ithal ve tüketiminin kontrolüne yönelik alınan tedbirler
- 6- Müttefik ordularının elden çıkardıkları mallara %6 oranında ad valorem gümrük vergisi ödenmesi
- 7- Gümrük vergisi muafiyeti
- 8- Uzun namlulu av tüfekleri ve mühimmat girişleri

Tüketim Vergileri

176. Tüketim vergileri aşağıda yazılı olan kalemler üzerinde uygulanmaktaydı:

Kibrit ve kav, oyun kâğıdı, sigara kâğıdı, petrol, şeker, kahve ve çay. Savaş öncesi yürürlükte olan tarifenin uy-

gulanması amacıyla Türk Hükümeti'yle görüşmeler sürdürülürken yukarıdakiler üzerindeki verginin kaldırılması konusu gündeme gelmişti. Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Komiseri, Amerikan mallarına ayrımcılık yapıldığı ve bunun yasal olmadığı gerekçesiyle vergilere muhalefet etmekteydi. Amiral Bristol bunların yerine gümrük vergilerinin % 11'den % 15 ad valoremeye yükseltilmesi ve bu artışın Türk Hükümeti hesabında toplanması önerisini getirmişti. Bu öneri karşısındaki açık itirazlar Amerikan Yüksek Komiseri'ne iletilmiş, fakat Amiral Bristol Müttefik Komiserlere gönderdiği en son yazışmada bu vergilerin Amerikan vatandaşlarınca ödenmeye devam edilmesine hükümetinin karşı olduğunu bildirmiştir.

177. Müttefik Yüksek Komiserleri, bu vergilere bir alternatif bulunup bulunamayacağı veya bu vergilerin Müttefik Devletler ve yardımcılarının katkı yüzdeleriyle eşitlenecek biçimde genişletilip genişletilemeyeceğini araştırmak üzere, Amiral Bristol'ün notunu Geçici Mali Denetim Komisyonu'na ulaştırdı. Geçici Mali Denetim Komisyonu böyle bir seçenek bildirmede yetersiz kaldı. Komisyon'un durumu inceleyerek önceki hususları tekrarlayan ve Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Komiseri'nin Amerikan mallarına ayrımcılık yapıldığı şeklindeki tutumunun yersiz olduğunu belirten raporu, Amerikan Yüksek Komiseri'ne ulaştırıldı. Mevcut anlaşmazlığın tüketim vergisi uygulamasının sürmesi kararıyla çözülmesi durumunda, Ticari Danışma Kurulu'nun tavsiyesi doğrultusunda Osmanlı Hükümeti'ne önerilen belli bazı değ-

şikliklerin yapılması koşuluyla Yüksek Komiserler de kibrit, oyun kâğıdı ve sigara kâğıdındaki artışları aynı şekilde kabul etmeye hazırdılar.

Resmi Miri Vergi

178. Bu vergi, 1912 yılı öncesinde şarap, rakı, alkol ve alkollü içkilerden alınan dolaylı vergidir. 1912 Ağustos'unda şarap ve alkollü içkilerden alınan oran (% 15 ad valorem vergi) önceki gibi korunmuş, fakat rakı üzerindeki oran % 15'ten % 30 ad valorem vergiye, alkoldeki oran ise litre başına 37.5 paradan 75 paraya yükseltilmişti. Savaş süresince oranlar 2 defa yükseltilmiş, fakat 1920 yılında oranlar tekrar aşağıdaki hale getirilmiştir:

Şarap: 100 litresi 25 kuruş

Bira: 100 litresi 100 kuruş

Alkol ve rakı: Her bir derece ve litre için 15 para.

179. Müttefik Hükümetleri'nin ayırım gözetilmeksizin, bütün ülkelerin ithalatçıları tarafından ödenmesi koşuluyla, Ocak 1920'de belirlenmiş artış temelinde Miri Vergi ödemeye karşı olmadıkları Şubat 1921'de Düyun-ı Umumiye İdaresi'ne bildirildi. Birleşik Devletler Hükümeti'nin bu artışa karşı olması nedeniyle bu ülke vatandaşlarının artan oranı ödemeyi reddettikleri ve bu suretle kendilerini ayrıcalıklı bir muameleye tabi tuttıkları görülünce, Düyun-ı Umumiye İdaresi'nden geçen Ağustos'ta savaş öncesi orana dönmesi istenildi. Daha sonra

savaş öncesi oranla 1920 de uygulanan oran -ki bu oran Şubat 1921'den itibaren Müttefik vatandaşlarına uygulanmaktadır- arasındaki farkın da Düyun-ı Umumiye İdare-si'nden tahsil edilmesi talep edilmiştir. Bu kuralın Müttefik Devletler menşeli alkol ve alkollü içeceklerin tümü için de uygulanması ayrıca İdare'den istenmiştir.

Yeni Vergiler

180. Ateşkes sırasında Osmanlı Hükümeti, savaş öncesi vergileri artıran ya da Müttefik Hükümetlerin bilgisi ve onayı olmaksızın yeni vergiler getiren birçok kanun hükmünde kararname yayınlamıştı. Müttefik Yüksek Komiserleri, kendilerine danışılmadan ve onayları alınmadan konulan hiçbir mali kanunu kabul etmeyeceklerini Osmanlı Hükümeti'ne defalarca bildirmişler, aynı zamanda da, yeni kaynak yaratma konusundaki önerilere açık olduklarını ifade etmişlerdi.

181. Ülkenin içinde bulunduğu mali koşulları bilen ve Amerikan Yüksek Komiseri'nin protestosundan çekinen Müttefik Yüksek Komiserleri, kanunların kendilerine danışılıp onaylarının alınarak yapılması durumunda, İktisadi Çalışma Komisyonu'nu Birleşik Devletler Yüksek Komiseri'nin temsil edildiği Ticari Danışma Komitesi'yle birleştirme kararı almışlardı. Bu şekilde, Birleşik Devletler Yüksek Komiseri, tüm ekonomik temelli konuların görüşülmesinde yer almış olacak, böylece de zaman zaman ortaya çıkan sorular yuvarlak masa toplantısıyla çö-

zûlebilecekti. Bu düzenleme uyarınca ve taslak halinde-ki yeni mali kanunları incelemek için karma bir komisyon kurulmasını isteyen Osmanlı Hükümeti'nin talebi üzerine bu komisyon oluşturulmuştu. Komisyon üyeleri İngiliz Dışişleri Bakanlığı müsteşarı başkanlığında görev yapan Ticari Danışma Kurulu², Geçici Mali Denetleme Komitesi ve Maliye Vekaleti'nin temsilcilerinden oluşmaktaydı.

182. 5 taslak kanun tartışılmıştı:

- 1- Elektrik ve gaz tüketiminden alınan vergi
- 2- Telefondan alınan vergi
- 3- Genelevlerin yanı sıra restoranlar, çayevleri, barlar ve dans salonlarından vs.den alınan vergiler
- 4- Eğlence yerleri giriş biletlerinde fiyata göre uygulanan yüzde
- 5- Emlak vergilerinde artış

1. ve 2. maddedeki vergiler reddedilmiş, 3. maddedeki vergi belli değişikliklerle kabul edilmiş, 4. ve 5. maddeler içinse görüşmeler hâlâ sürdürülmektedir. Ticari Danışma Komitesi artırılan tüketim vergileri konusunda bir rapor yayınlamış, fakat rapor, tüketim vergilerinin genel olarak kaldırılıp kaldırılmaması gibi çok daha önemli bir sorun nedeniyle sürüncemede kalmıştı.

² İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiserliği'ne bağlı olarak kurulan komite kast edilmektedir.

DİZİN

- I. Dünya Savaşı, 16, 61.
I. İnönü Muharebesi, 22.
II. İnönü Muharebesi, 32, 92.
- Adana, 22, 107, 147.
Adapazarı, 22.
Adli Komisyon, 139.
Adliye, - Komisyonu, 97, 139,
- Nezareti, 145.
Afgan, - Heyeti, 58, - Sefareti,
58, -lılar, 86.
Afganistan, 25, 57, 86, 89.
Afyon, 22-23, 62, 91-92, 94-95.
Agvin, 92.
Ahılkelek, 22.
Ahıska, 22.
Ahmet Han, 58.
Ahmet İzzet Paşa, 30.
Ahmet Muhtar Bey, 66.
Almanya, 148, 155.
Amerika, 149, 152-154, - Bir-
leşik Devletleri, 16, 33, 79,
90, 133, 136, 149, -lılar, 90,
146.
Amerikan, 151, - firmaları, 44,
- girişimi, 89, - Kızılhaçı,
120, - kömürü, 153, - mal-
ları, 135, - talebi, 146, - va-
tandaşları, 135, - yardım
kuruluşu, 116, - yargıcı,
145, - yetkililer, 150, - Yük-
sek Komiseri, 44, 100, 128,
135, 137, 139, 145.
Anadolu, 16-17, 20-21, 23, 26,
29-32, 41-42, 46, 50, 54, 56,
59, 61-62, 64, 67, 80, 84,
86-87, 91, 99, 107-108, 115,
117, 147, 149-150, 155, - li-
manları, 87.
Ankara, 17-18, 22, 24, 29-30,
34, 36, 41, 46, 58, 62-64, 66,
70-74, 81, 85-88, 93-95, 117,
- Delegasyonu, 42, - Hükü-
meti, 17, 20-21, 23-24, 30-
31, 33-34, 36, 39, 41-42, 47,
54, 57, 63, 66, 72, 74, 76-77,
80-81, 86, 89, 115-116, 150.
Antalya, 24, 35-36, 54, 88,
150, 154.

- Antep, 22.
Antigone, 121.
Arap çoğunluk, 35.
Ardahan, 35.
Armstrong-Vickers firması, 102-103.
Aslıhanlar Muharebesi, 22.
Astrakhan Hükümeti, 107.
Asya, 56, 86, - Gücü, 89.
Ateşkes, 49, 70, 97, 101, 103, 105, 137, 144, 145.
Atina, 107, - Hükümeti, 78.
Avrupa, 31, 56, 61, -lı devletler, 72.
Avusturya, 61.
Azerbaycan, 43, 75-76.
Azınlık, 16, 36-37, 39, 56, 61, 72, 117.

Babıâli, 144-145.
Bağdat Demiryolu, 40, 73.
Bağımsız Erivan Cumhuriyeti, 77.
Bahriye Nezareti, 101-102.
Baird, Albay, 16.
Balkan devletleri, 120.
Bandırma Limanı, 147.
BanguAgricole, 128.
Batı Avrupa, 58.
Batı Cephesi, 22.
Batı Trakya, 36, 55.
Batum, 22, 35, 42, 76, 107, 147, 152, 154.

Bekir Sami (Kunduk), 36-37, 39-42, 66.
Belçika, 152, - Tramvay Şirketi, 125.
Beyrut, 107.
Bilecik, 52.
Boğazlar, 37-38, 43, 47, 49, 56, 61, 76, 104, 110, - Komisyonu, 111.
Bolşevik, - limanları, 154, - prensipler, 31, - propagandası, 121, - rejim, 21, -ler, 21, 31, 62, 64.
Bombay, 25.
Bouillon, Franklin, 23-24, 26, 71-72, 74, 88, 147.
Bozüyük- Kovalıca hattı, 91.
Brest Litovsk Antlaşması, 35, 77.
Briand, 41, 72.
Bristol, Amiral, 135.
Britanya, 33, - İmparatorluğu, 84.
Buhara, 57, 86, 89.
Bulgar, 51, - gemisi, 48.
Bulgaristan, 61, 120-121, 152, 154.
Bursa, 32, 91-93, - Başpiskoposu, 78.

Campbell, Yüzbaşı, 66.
Clemow, Dr, 16.
Curzon, Lord, 15, 40, 55-56.

Çanakkale, 38, - Boğazi, 36.
Çarlık Rusya, 31, 43, 75.
Çatalca, 56.
Çekoslovakya, 121.

Denetim, Jandarma ve Özel Birlikler Alt Komisyonu, 57.
Deniz Feneri İdaresi, 141-142.
Derküş Muharebesi, 22.
Dicle Nehri, 72.
Dini bağnazlık, 118.
Doğu Akdeniz, 107.
Doğu Cephesi Kumandanlığı, 22.
Doğu, - milletleri, 45, - pazarları, 155.
Doğu Trakya, 26, 37, 55.
Donanma Danışmanı, 105.
Dörtler Meclisi, 33.
Dumlupınar, 22, 32, 92.
Düyun-ı Umumiye İdaresi, 20, 28, 128, 136-137, 150.

Eastern Telgraf Şirketi, 128.
Edirne, 61, 77.
Ege, - Adaları, 107, - Denizi, 56.
Ekümenik Patriklik, 78.
Elmalık, 52.
Emperyalist devletler, 57.
Ereğli, 40.

Ergani madenleri, 40.
Erivan Cumhuriyeti, 77.
Ermeni çeteler, 52, - Devleti, 77, - mülteci, 52, - nüfus, 73, - savaş esiri, 116, -ler, 77, 108.
Ermenistan, 39, 75, 90, - Cumhuriyeti, 77.
Erzurum, 116.
Eskişehir- Afyonkarahisar hattı, 91.
Eskişehir, 23, 32, 54, 62, 70-71, 94-95.

Farmar, Albay, 52.
Farrere, Claude, 85.
Fevkalade Harp Encümeni, 22.
Fevzi Paşa, 62.
Frank, General, 52.
Fransa, 16, 24, 33, 40, 72-74, 76, 83, 85, 87, 100, 133, 152, 154, - Büyükelçisi, 40.
Fransız, 50, 98, 108, 144-145, - amiral, 49, - bakış açısı, 55, - baskısı, 51, - birlikleri, 23, 72, - çevreler, 88, - çıkarları, 56, - delegeler, 109, - Dışişleri Bakanı, 55, - eğitim kuruluşları, 85, - Emniyet Servisi, 123, - firması, 103, - frankı, 149, - Hükümeti, 23-24, 39, 41, 48, 50-

- 51, 54-55, 59, 119, 123, - İtalyan rekabeti, 149, - mahkemeleri, 144, - makamları, 119-120, - mandası, 41, - subaylar, 39, 57, - şirketi, 40, 73, - temsilci, 55, - Tıbbi Hizmetler Direktörü, 107, - yargıç, 146, - Yüksek Komiseri, 52, 64-65, 68, 72, 98-99, -lar, 22, 54, 71-74, 83-84, 119, 144.
- Fransızca, 145.
- Galler, 153.
- Geçici Karma Adli Komisyon, 145.
- Geçici Karma Mahkeme, 144.
- Geçici Mali Denetim Komisyonu, 19, 28, 44, 84, 100, 102, 104, 128, 132-133, 138-139.
- Gelibolu, 38, 108, 119.
- Gemlik, 52.
- George, Lloyd, 49.
- Goben, 49, 101-102.
- Grev, 125-126.
- Gümrük, - Genel Müfettişliği, 57, - İdaresi, 148, - Müdürlüğü, 133-134.
- Güney Rusya, 107, 149.
- Gürcistan, 42, 75-76.
- Güzelim Dağı Muharebesi, 22.
- Hâkimiyet-i Milliye*, 57.
- Halas-ı Vatan, 67.
- Haliç, 101-102.
- Halk Partisi, 25.
- Halkoyu, 26, 35.
- Hamit Bey, 63, 67.
- Harbiye Nazırı, 68-70.
- Hariciye Nezareti, 18.
- Harington, 125.
- Harington, 50-51, 57, 59-60, 64-65, 67-69, 98.
- Hatay, 22.
- Hazine, 27, 34, 44, 97, 145.
- Helenizm, 56.
- Henderson, 15.
- Henry, Binbaşı, 59-61, 74-75.
- Heraklia, 40.
- Hıristiyan, 55, 86, - azınlık, 16, 117, - toplulukları, 115, - unsurlar, 115.
- Hilafet, 20, 34, 36, 46-47, 57, - Cumhuriyeti, 25.
- Hindistan, 87.
- Hint birlikleri, 67.
- Hive, 57.
- Hollanda, 148, 152, 154-155.
- Hüseyin Hilmi Bey, 125.
- İdari İşler Soruşturma Komisyonu, 108.
- İkizkuyu Muharebesi, 22.
- İktisadi Çalışma Komisyonu, 137.

İl Sıhhi Hizmetler Komisyonu
Yüksek Komiserlik, 139.
İmtiyaz, 40, 73, 90, 142.
İnebolu, 59, 60, 67, 117.
İngiliz, 74, 103, 108, 144-145,
- askeri otoriteleri, 67, - çı-
karları, 54, 87, - delegeler,
109, - denetimi, 143, - De-
niz Kuvvetleri Birliği, 104, -
Dış İşleri Bakanlığı, 48, 52,
56-55, 138, 123, - Donan-
ma Komutanı, 47, - esirler,
66-67, firmaları, 122, 148, -
Genelkurmayı, 121, - Hü-
kümeti, 24-26, 45-47, 50-
51, 54-55, 59-60, 63-64, 67,
73-75, 80, 83-84, 121-123, -
İstihbarat Bürosu, 122, - iş-
gal kuvvetleri, 123, - Karar-
gâhı, 122, - Komiserliği,
123, - kontrolü, 28, - mah-
kemeleri, 143, - ordusu,
144, - savaş gemisi, 60, -
sterlini, 153, - subaylar, 57,
- temsilci, 49, - Tıbbi Hiz-
metler Direktörü, 111, -
tüccarlar, 148, - üreticiler,
148, - vatandaşı, 67, 122, -
yargıç, 146, - yetkililer, 50,
52, - Yüksek Komiseri, 49,
60, 85, 98, 133, - Yüksek
Komisyonu, 51, - yüzbaşı-
sı, 59, -ler, 25, 29, 121, 149.
İngiltere, 16, 24, 31-32, 40,
47, 63, 80, 84, 86, 87, 133,
148-149, 152-154.
İnönü- Kovalıca hattı, 92.
İran, 89, -lılar, 86.
İrlanda, 25.
İskenderiye, 107.
İskenderun Körfezi, 72.
İslam, 57, 85, - çoğunluk, 35,
- ülkeleri, 62, -i ton, 58.
İstanbul Boğazı, 21, 48, 50.
İstanbul, 15-16, 21, 28, 34-36,
38, 43-44, 47-51, 61-63, 65-
69, 74, 77-78, 80, 87, 89-90,
97, 102, 107-108, 117, 119-
120, 142-143, 147-155, -
Hükümeti, 17, 19, 20, 23,
25, 27-30, 33-34, 39, 41, 47,
62-64, 81, 83-85, 88, 129.
İstiklal Mahkemeleri, 115.
İşçi, - ayaklanmaları, 16, -
olayları, 125.
İşgal Kuvvetleri Başkomuta-
nı, 98, 125.
İtalya, 16, 24, 33, 40, 56, 66,
83, 100, 117, 133, 152, 154.
İtalyan, 98, 144-145, 149, -
Büyükelçisi, 55, - çevreler,
88, - çıkarları, 56, - delege-
ler, 109, - Heyeti, 24, 74, -
Hükümeti, 39-41, 48, 50,
59, 121, 150, - Komiserliği,
123, - lreti, 149, - mahke-
meleri, 144, - subaylar, 57,

- temsilci, 55, - yargıç, 146,
- Yüksek Komiseri, 41, 52,
64, 65, 68, 85, 98-99, - Sıh-
hı Delegeleri, 108, -lar, 54,
74, 83, 88, 144.
- İtilaf Devletleri bkz. Müttefik
Devletler
- İzmir, 32, 37-40, 55, 71, 91-
93, 107, 117, 147, 154.
- İzmit, 22, 60, 118, - Yarım-
dası, 38, 50-53.
- İzmit, 52.
- İzzet Paşa, 17-18, 29-30, 47,
60-63, 80.
- Japonya, 33, 40.
- Kafkas, - ülkeleri, 23, -lar,
107, 122, 147
- Kafkasya, 107-108, 149, 152,
154, - devletleri, 75, - Ge-
nel Valisi, 75, - sorunu, 31,
- Şubesi, 75.
- Kamu Sağlığı Derneği, 112.
- Kapitülasyonlar, 38, 61, 76,
144, 146.
- Karadeniz, 21, 43, 48, 50, 60,
76, 107, 115, 147, 154.
- Kardif, 153.
- Karma Konsey, 79.
- Kars, 35, 44, 77, - Antlaşması,
77.
- Katliam, 66, 89, 116.
- Kavak, 94, 102-103.
- Kavala, 107.
- Kâzım Karabekir, 75.
- Kemalist, - ajanlar, 84, - bir-
likler, 32, - güçler, 50, - Ha-
reket, 29, Hükümet, 23, 25,
54, 150 - Ordu, 33, 70, -ler,
22-25, 33, 52-53, 73, 75.
- Kıbrıs, 74.
- Kızılhaç, 120.
- Kilikya, 23-24, 39, 54, 72-73,
76-77, 108, - Nusaybin ka-
pısı, 40.
- Kilis, 22.
- Knox, Mr., 16.
- Koçgiri İsyanı, 22.
- Komünizm, 121.
- Konya, 118, 155
- Koudisch, Bronislaf, 122-123.
- Kovalıca, 91-92.
- Krassin, 123.
- Kürdistan, 39, 118.
- Kürt, - bölgeleri, 30, - çoğun-
luk, 61.
- Kütahya, 62, 93-94.
- Kütahya-Eskişehir Muharebe-
si, 22.
- Limni, 108, 119, 121.
- Londra, 26, 31, 33, 36-37, 40-
41, 47, 74, 122, - Konferan-
sı, 26, 34-36, 39, 42, 44-47,
66, 147.

- Loti, Pierre, 85.
Lübnan, 107.
- Macaristan, 61.
Macdonald, Malcom H. S.,
16, 105.
Mackinder Teminatı, 121.
Majesteleri'nin Hükümeti
bkz. İngiliz Hükümeti
Malabar, 25.
Mali Komisyon Daimi Genel
Sekreterliği, 57, 109.
Maliye, - Nazırı, 29, - Nezareti,
18, - Vekaleti, 138.
Malta, 25, 66.
Marmara, - Denizi, 36, 47, 49,
- Ereğlisi, 40.
Meletios, Giritli, 79.
Meriç Nehri, 61.
Merkezi Hükümet bkz. İstanbul
Hükümeti
Mersin, 107, 147.
Merzifon, 116.
Metropolitlik, 78, 79.
Mezalim, 53.
Mezopotamya, 77, 108.
Mısır, 25, 87, 107, 152, 154.
Midilli, 117.
Milletler Cemiyeti, 38, 120.
Milli, - Hükümet, 42, - kuvvetler,
22, - Mücadele, 16, 155, - Mücadele güçleri,
17, 21, 24, 30, 53, 57, 62,
66, 70, 74, 91-95, 99, 101,
103, 116-117, Mücadele Hareketi,
21, 31, 62-63, 67, 74-75, 80-81,
86, 115, - Mücadele Hükümeti,
59, 74, 81, 88-89, - Mücadele kadrosu,
25, 73, 80, 87, - Mücadele liderleri,
29, - Mücadele Ordusu, 91, - Mücadele
yanlıları, 17, 24, 31, 48, 50, 71,
87-90, Mücadele yetkilileri, 67, - Mücadeleci
kadro, 71, - Savunma, 78.
Milliyetçi, 18, 86.
Miri Vergi, 136.
Misak-ı Milli, 23, 35, 37, 42,
61-63, 72, 81.
Mondros Mütarekesi bkz. Ateşkes.
Moplah İsyanı, 25.
Moskova, 42, 54, 89, - Antlaşması,
58, 76.
Muhalefet partileri, 18, 69.
Mustafa Kemal, 21, 22, 24-25, 29,
34-35, 46, 58-60, 71, 87, 89.
Musullu Cephesi, 22.
Müdafaa-i Milliye Vekili, 59.
Mülteci, 15, 52, 73, 108, 119, 121,
126.
Müslüman, 25, - nüfus, 52, - unsurlar,
30, - ülkeler, 86, - lar, 21, 36, 53.

Müttefik, 110, 112, - amiralleri, 103, - Askeri Yetkililer, 143, 145, Denetim Komisyonu, 101-102, - Denetimi, 105, - Devletler, 16, 24, 27, 33, 36, 87, 137, 140, 145, - Gıda Denetimi, 134, - gücü, 48, 57, - Hükümeti, 28, 35, 44, 54, 86, 103, 136-137, - idaresi, 90, - İşgal Güçleri, 64, - Kuvvetleri, 143, - liman yetkililer, 104, - Orduları, 18, 49, 121, 134, 140, 143, - Polis Gücü, 65, - Polis Teşkilatı, 67, - Polis yetkilileri, 145, - Polisi, 112, 121, 139, 144, - Sıhhi Denetim Komisyonu, 108, - uyuşu, 139, - vatandaşları, 137, 144, - Yüksek Komiserleri, 16, 18, 20, 27-28, 33, 44, 49-51, 64-65, 68-69, 79, 81, 83, 85, 97-100, 103-104, 116, 125-126, 128, 131-145, -ler, 24, 26, 31, 33, 38-39, 41, 49, 55-56, 59, 64, 69, 71-75, 79-80, 83, 84, 88-90, 102, 141-142, 145-146, - Yüksek Komisyonu, 15, 29, 61, 63, -lerarası Denetim Komisyonu, 104, -lerarası Askeri Yönetim, 98, -lerarası Denetim ve Düzenleme Komisyonu, 81, -lerarası Donanma Komisyonu, 102, -lerarası Generaller Komitesi, 57, -lerarası Polis Gücü, 99, -lerarası Sıhhi Komisyonu, 107, -lerarası Vilayet Sıhhi Hizmetler Komisyonu, 111.

Nafia Nazırı, 125.
Nahçıvan, 43, 76.
Nassen, 120.
Natsarenus, 58.
Neuilly Antlaşması, 61.
Nişantaşı, 69.
Novorosisk, 120.
Nusaybin, 40.

Odesa, 120.
Oltu, 77.
Onlar Meclisi, 33.
Orhangazi, 51.
Osman Ağa, 115-116.
Osmanlı, - Bahriye Nezareti, 104, - Bankası, 28, - Bankası Müdürü, 120, - ceza hukuku, 144, delegasyonu, 36, Devleti, 35, 43, - Donanması, 101, - hâkimiyeti, 104, - Hazinesi, 97, 145, - Hıristiyan tebaa, 53, - hukuku, 145, - Hükümeti, 29, 132, 135, 137-140, 146, -

- İktisat Komisyonu, 133,
İmparatorluğu, 36, 86, -
makamları, 103-104, - na-
zırları, 83, - Parlamentosu,
35, - Sınır ve Sahil Sıhhi
Hizmetleri İdaresi Müttefik-
lerarası Komisyon, 108, -
tebaası, 117, tebaası, 79,
139, 144-145, - temsilcisi,
145, - yetkili makamları,
69, 119, 132.
- Özerk, 43, 76.
- Padişah, 20-21, 29, 34-35, 45-
47, 60, 63-64, 84.
- Panislamist etki, 86.
- Paris, 26, 33, 36, 55, 64, 71,
88, - Barış Konferansı, 33,
57.
- Patrik, 33, 78.
- Patrikhane, 77-79, 99.
- Pire, 107.
- Piskoposluk, 78, 79.
- Pontus Cemiyeti, 117.
- Port Said, 107.
- Rattigan, 60.
- Rawlinson, Albay, 66, 116.
- Refet Paşa, 59-61.
- Reji Tütün Şirketi, 19, 128.
- Resmi Gazete, 132-133.
- Robeck, Amiral, 50.
- Rodos, 107.
- Roma, 41, 88.
- Romanya, 120, 147, 149, 152,
154.
- Ruhani Meclis, 78-79.
- Rum, - çeteler, 52, - erkek
nüfusu, 115, - köyü, 116, -
mülteciler, 52, - nüfus, 73,
116, - Pontus Cumhuriyeti-
ni Kurma Derneği, 115, -
lar, 33, 53, 117.
- Rumbold, Horace, 15-16.
- Rus, - birlikleri, 50, - Merkez
Kooperatifleri, 122, - mül-
teci, 15, 108-109, 120-121, -
Sefiri, 58, -lar, 75, 89-90,
111.
- Rusya, 16, 40, 58, 77, 88-89,
107-108, 122, 148, - Genel
Valisi, 88.
- Sağlık Komitesi, 109-110.
- Saint Germain Antlaşması,
61.
- Sakarya, 62, 94, - Meydan
Muharebesi, 22, 71, - Neh-
ri, 22, 24, 26, 71, 95.
- Sakız, 107.
- Saltanat, 34, 46.
- Samsun, 74, 115-117.
- Sansür, 20.
- Sarıkamış, 77.
- Satış Komisyonu, 102.

Savaş Bakanlığı, 121.
Sefa Bey, 18.
Selanik, 107-108.
Sevr Antlaşması, 26-27, 29, 39, 41, 47, 59, 62, 81, 104, 110.
Sforza, Kont, 41.
Sihhi Komite, 109.
Sırbistan, 120-121.
Sırp-Hırvat-Sloven Devleti, 121.
Sinod, 77.
Sivas, 116.
Siyasi af, 39.
Sosyalist Parti, 125.
Sovyet, - Hükümeti, 16, 31, 42-44, 75, 88, 122, - Rusya, 58, 86, 123, - yanlısı, 121, - yetkililer, 147, -ler Birliği, 23.
Stenia Docks Company, 103.
Suriye, 39, 74, 107.
Süveyş, 107.

Şark Meselesi, 46.
Şovenizm, 64, 86.

Talat Kanunu, 142.
Tarabya, 59.
TBMM, 22-24, 34-35, 39, 41-42, 56, 62, 66, 75, 80.
Tehcir, 115-117.
Tevfik Paşa, 17-18, 34-37, 41, 46, 63, - Kabinesi, 18, 69.
Ticaret Odası, 132-133
Ticari, - Atışe, 16, - Danışma Hattı, 141, - Danışma Komisyonu, 97, - Danışma Komitesi, 137-138, - Danışma Kurulu, 132-135, 138-139.
Tiflis, 76, - Dış Ticaret Merkez Bürosu, 123.
Toprakkale, 22.
Trabzon sahili, 115.
Trakya, 20, 32, 37-38, 40, 51, 55, 80.
Transkafkasya, - Cumhuriyetleri, 44, 76, - devletleri, 88, - Sovyet Cumhuriyeti, 75, 123.
Trianon Antlaşması, 61.
Trieste, 148.
Trikopis, 92.
Tuozzi, 74, 88, 117.
Tuzla, 102, 121
Türk, 18, 31, 35, 48, 55, 67, 70, - bütçesi, 100, - çoğunluk, 61, - delagasyonu, 37-38, 40, 47, - delegeler, 33, - egemenliği, 20, - Fransız Antlaşması, 39, - Fransız ekonomik işbirliği, 40, - gazetesi, 115, - gemileri, 21, 103-104, - halkı, 45, 80, - Heyeti, 75, - Hükümeti, 27, 28, 44, 51, 64, 68, 79,

- 88, 99, 100, 112, 128, 131-132, 135, - İtalyan ekonomik işbirliği, 40, - İtalyan şirketi, 40, - kömürü, 153, - köyleri, 52, - kuvvetleri, 38, - limanları, 126, 147, 154, - lirası, 142, 148, makamı, 53, 104, - mali yılı, 108, - maliyesi, 100, - milleti, 59, - nüfus, 53, - Ordusu, 22, 70, - parası, 141-142, 149, - Rus Antlaşması, 76, - savaş stokları, 128, - savunma birlikleri, 94, - Sosyalist Partisi, 125, - Sovyet Dostluk Antlaşması, 76, - tarafı, 32, - toprakları, 41-42, - tü-tünü, 155, - vatandaşları, 49, - yetkililer, 104, - Yönetimi, 56, 139, - Yunan savaşı, 49, 71.
- Türkçe, 145.
- Türkiye, 15, 22-24, 26-27, 30, 33, 35, 37-40, 42-47, 49, 56-58, 60, 61, 72, 73, 81, 84, 86, 89-90, 104, 108-107, 110-111, 146-149, - Milli Bankası, 28.
- Türk, -Yunan sorunu, 20, - ler, 20, 24-26, 37-38, 47, 53, 64, 66, 75, 77, 84-85, 87, 89, 93-95.
- Ukrayna, 23.
- Uluslararası, - Sağlık Komitesi, 108, - Yardım Komitesi, 120.
- Urla, 107.
- Üçlü İttifak Antlaşması, 41, 56.
- Veliht, 84.
- Venizelos, 78-79.
- Waugh, 16.
- Woods, Albay, 16.
- Wrangel, 119.
- Yafa, 107.
- Yakındoğu, 26, 31, 33, 45, 54, 74, 122, - Sorunu, 80, 83, - Yardım Cemiyeti, 89, 117.
- Yalova, 51-52, - Gemlik bölgesi, 52.
- Yunan, - askerleri, 51, Başkomutanı, 92, - birlikleri, 32, 54-55, 91-92, 117, - Bulgar sınırı, 51, - cephesi, 77, - delagasyonu, 37, - delegeler, 33, - Deniz Üssü, 50, - destek gücü, 70, - Donanması, 47, - gemileri, 21, 50-51, 84, - Genelkurmayı, 70, - Hükümeti, 33, 48, 56-57, 77-78, - ileri harekâtı, 147,

- işgali, 78, - kamuoyu, 71,
- Karargâhı, 95, - karşıtı,
100, - kıtası, 91, - kuvvetle-
ri, 22, 92-93, - makamları,
53, - mülteciler, 108, - nü-
fuzu, 53, - Ordusu, 22, 33,
52-53, 55, 62, 70-71, 80, 91,
93-94, 117, 147, - savaş ge-
mileri, 117, - Sefarethanesi,
56, - tarafı, 32, - tümeni,
32, - vatandaşları, 49, -
Yüksek Komiseri, 32, 99,
117, - Yüksek Komisyonu,
48, - zaferi, 23, -lılar, 17,
20-22, 24, 26, 32, 47-48, 50,
52, 55, 64, 70, 73-75, 80,
91-95, 108, 118, 147.
Yunanistan, 32, 39, 49, 54,
56, 80, 86-87, 99, 154.
Yusuf Kemal (Tengirşenk),
62, 66, 73.
Yüksek Konsey, 33, 39.

Zağlul, Sa'd, 25.
Zante, 107.
Zonguldak, 22, 67, 150.